

Milan Jelínek

Národnost: česká

Datum narození: 22. června 1923

Místo narození: Brno

Datum úmrtí: 30. ledna 2014

Místo úmrtí: Brno

Sociální zařazení: Významná část osobního i profesního života M. Jelínka je spjata s Brnem. Po maturitě roku 1942 byl totálně nasazen, aktivně se zapojil do protinacistického odboje, byl zatčen a vězněn gestapem, nakonec se mu však podařilo vrátit se domů.

Akademické působení

Po válce zahájil vysokoškolská studia na Filozofické fakultě MU – vystudoval češtinu, ruštinu a srbochorvatštinu. Po absolutoriu působil jako středoškolský profesor, poté nastoupil do Ústavu pro jazyk český ČSAV a pak na brněnskou filozofickou fakultu (1958). V roce 1960 se habilitoval, v roce 1964 byl jmenován profesorem. Zastával také funkci děkana filozofické fakulty (1962–1964) a prorektora brněnské univerzity (1966–1969). V těchto funkcích byl veřejně činný, například publicisticky, což mu po roce 1968 způsobilo problémy, jež nakonec vyústily v jeho nucený odchod z univerzity a zákaz publikování. Uplatnění našel v brněnské pobožce Ústavu pro jazyk český ČSAV, jeho studie většinou vycházely jen v interních tiscích nebo pod jmény přátel; jak napsal M. Křístek v nekrologu, k těm, kdo mu v té době poskytli krytí svým jménem, patřili např. J. Balhar, O. Ševčík a také jeho manželka Jana Jelínková. Po odchodu do penze v roce 1983 se profesor Jelínek intenzivně věnoval aktivitám v rámci brněnského disentu, vydávání samizdatové literatury a organizaci bytových seminářů.

Do veřejného života, k pedagogické a k publikační činnosti se prof. Jelínek vrátil až po listopadu 1989. V letech 1990–1992 byl rektorem MU, v letech 1991–1992 zastával rovněž funkci předsedy kolegia rektorů vysokých škol, podílel se také na zrodu Slezské univerzity v Opavě, účastnil se mnoha domácích i zahraničních konferencí. Po odborné stránce se M. Jelínek věnoval především stylistice, problematice purismu a jazykové kultuře. Z takto zaměřených prací připomeňme kapitolu *Stylistika v Příruční mluvnici češtiny* (poprvé 1995, zde v ucelené podobě představil svou původní koncepci oboru) nebo rozsáhlejší studii *Purismus* v knize *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky* (2007); desítky jazykových sloupků publikoval časopisecky. Pracoval také na vlastních pamětech. Odborné i osobní zásluhy M. Jelínka byly oceněny domácími i zahraničními vyznamenáními (např. zlatá pamětní medaile Masarykovy univerzity – 1991, francouzský řád *Commandeur dans l'Ordre des Palmes académiques* – 1992); v roce 2004 obdržel čestný doktorát Slezské univerzity v Opavě.

Veřejná činnost

Připomeňme Jelínkovy vzpomínky na pobyt v Paříži v polovině šedesátých let, které prozrazují mnoho detailů nejen z tehdejšího vysokoškolského života na Sorbonně, ale také celkovou situaci kulturní politiky Československa, úroveň naší slavistiky a samozřejmě pedagogický zápal, s nímž přistupoval Jelínek ke svému úkolu:

„V letním semestru r. 1965 chodilo do mých různých kurzů asi 40 studentů, z toho bylo 30 Francouzů. Po některých přednáškách jsem nabídl studentům posezení v kavárně a diskusi o tématech, která jsme mohli v kurzu probrat jen povrchně. Často mě mladí lidé žádali, abych jim vysvětlil některé zvláštnosti komunistických režimů v Sovětském svazu a ve státech na SSSR závislých. Byl jsem v odpovědích hodně kritický, nezamlčoval jsem nedostatky státního zřízení v těchto zemích. Snažil jsem se navazovat styky s pařížskými slavisty. Navštívil jsem profesora André Mazona a ten mi s trpkostí vyprávěl, jak z nedbalosti československého ministerstva školství a kultury zanikl na Sorbonně český lektorát. Setkal jsem se s Markem Veyem, bavili jsme se zvláště o významu českého frekvenčního slovníku, který vyšel roku 1961. Byl jsem představen profesorovi Emilu Benvenistovi, čelnému indoeuropeistovi, a získal jsem od něho příslib, že mě bude zvat na lingvistická shromáždění. Spřátelil jsem se s profesory Lépissierem, Veyrankem a řadou dalších francouzských jazykovědců. Všichni mě ujistili, že budou podporovat zřízení trvalé katedry českého jazyka.“

V Jelínkových pamětech pak zvláštní pozornost zaslouží zmínky o setkáních s českými emigranty, z nichž jsou významné opakované schůzky s Pavlem Tigridem, redaktorem časopisu *Svědectví*, který Jelínka zásoboval exilovou literaturou, a zvláště pak ojedinělé setkání s prozaikem Janem Čepem, jenž před Jelínkem neskrýval své emoce a vzpomínal na přátele a známé v Československu, kam se nemohl vrátit.

Evaluace

Na Milana Jelínka vzpomínají jeho žáci i přátelé jako na velmi vzdělaného, přitom skromného a k diskusi i radě vždy ochotného akademika. Patří ke generaci, která mohla v době normalizace i po roce 1989 využít svých zkušeností nabytých v šedesátých letech v zahraničí. Jeho aktivity v osmdesátých letech jsou dokladem jeho osobní statečnosti.

Prameny a literatura

JELÍNEK, Milan. *O jazyku a stylu novin*. Praha: Rudé právo, 1957.

JELÍNEK, Milan. *Stylistické studie II*. Praha, ČSAV, 1974.

JELÍNEK, Milan. *O češtině každodenní*. Brno: Blok, 1984.

JELÍNEK, Milan. *Český jazyk a jeho užití v propagačních textech*. Brno: Dům techniky ČSVTS, 1989.

JELÍNEK, Milan. Stylistika. In *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: NLN, 1995.

JELÍNEK, Milan. *Argumentace a umění komunikovat*. Brno: PedF MU, 1999.